

(nşr. E. Lévi - Provençal), Kahire 1982, s. 86; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 127, 142; Belâzürî, *Ensâb*, III, 297; Müberred, *el-Kâmil* (nşr. M. Ahmed ed-Dâîf), Beyrut 1406/1986, III, 1119; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dil*, VIII, 231; Mes'ûdî, *Mürücû'z-zeheb* (Abdülhamîd), II, 424; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 16, 70; İbnü'l-Esîr, *Üs-dü'l-gâbe*, V, 249-250; VII, 22; İbn Balabân, *el-İhsân fî takrîbi Şaĥîhi İbn Hibbân* (nşr. Şuayb el-Arnaût), Beyrut 1412/1991, XV, 89; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 453, 454; VIII, 25, 26; Abdülmelik b. Hüseyin el-Âsîmî, *Semtu'n-nücûmi'l-âvâli fî enbâ'i'l-evâli ve't-tevâli* (nşr. Âdil Ahmed Abdülmecûd - Ali M. Muavvaz), Beyrut 1419/1998, I, 505-507; Ethem Ruhi Fiğlali, "İbn Mülcem", *DİA*, XX, 220.

GÜLGÜN UYAR

MUGİRE b. SAİD el-İCLÎ

(مغيرة بن سعيد العجلي)

Ebû Abdillâh Mugire b. Saîd el-İclî el-Becelî (ö. 119/737)

Aşırı Şii fırkalarından Mugirîyye'nin kurucusu (bk. GÂLİYYE).

MUGİRE b. ŞU'BE

(مغيرة بن شعبة)

Ebû İsâ (Ebû Abdillâh) Mugire b. Şu'be b. Ebî Âmir b. Mes'ûd es-Sekafî (ö. 50/670)

Sahâbi, Emevî devlet adamı.

600 yılı civarında Tâif'te doğdu; Sakif kabilesinin Ahlâf kolundandır. Rivayete göre, arkadaşlarından birkaçını sarhoş oldukları bir sırada öldürdüğü için Tâif'ten kaçmak zorunda kalmış ve Hudeybiye Antlaşması'ndan (6/628) bir süre önce Medine'ye gelerek İslâmîyet'i kabul etmiştir. Öldürdüğü kişilerin kan bedellerini Tâif'in önemli şahsiyetlerinden babasının amcası Urve b. Mes'ûd ödemiştir. Hudeybiye barış görüşmeleri sırasında Hz. Peygamber'in koruyuculuğunu yapan Mugire daha sonraki bütün gazvelerde bulundu. 9 (630) yılında Medine'ye gelen Tâif heyetinde yer alan akrabalarını evinde ağırladı. Tâif halkının İslâm'ı kabulüyle sonuçlanan görüşmelerin ardından Ebû Süfyân ile birlikte Tâif'teki Lât putunu yıkmakla görevlendirildi.

Mugire, Hz. Ebû Bekir döneminde Ridde savaşlarına katıldı ve Nuceyr üzerine gönderilen birliğin kumandanlığını yaptı. Ardından Müseylimetülkezzâb'a karşı düzenlenen Yemâne ve Suriye cephesindeki Yermük savaşlarında bulundu. Hz. Ömer

zamanında Kâdisiye Savaşı (15/636) öncesinde III. Yazdicerd'e gönderilen heyette yer aldı, ayrıca İnan ordularının başkumandanı Rüstem ile çeşitli görüşmeler yaptı. 17 (638) yılında Basra valiliğine tayin edildi. Ancak bir süre sonra zina ettiği iddiası ile halife tarafından Medine'ye çağırıldı ve yapılan yargılama neticesinde iddia ispatlanamadığı için cezalandırılmadıysa da valilikten uzaklaştırıldı. Valiliği sırasında vilâyetin gelir ve giderlerini içeren bir defter tanzim etmişti. Hz. Ömer onun bu icraatını takdirle karşıladı ve divan teşkilâtının kurulmasında onu örnek aldı. Basra valiliğinin ardından tekrar Irak ve İnan fetihlerine katılan Mugire, Nihâvend Savaşı (21/642) öncesindeki barış görüşmelerini yürüten heyete başkanlık yaptı. Ayrıca kumandanın şehid düşmesi durumunda yerini alacak yedeklerin üçüncüsü idi. Büyük bir zaferin kazanıldığı bu savaşta kumandanlık sırası ona gelmedi; ancak savaşın ardından emrindeki birliklerle Hemedan bölgesini ele geçirmeyi başardı.

21 (642) yılında Kûfe valiliğine getirilen Mugire, Medine'ye gitmesine izin verdiği hıristiyan kölesi Ebû Lü'lüe'nin ağır bir şekilde yaraladığı Hz. Ömer'in vefatına kadar görevinde kaldı ve bu esnada Azerbaycan'ı fethetti. Hz. Ömer, yerine seçilecek halifeye Sa'd b. Ebû Vakkâs'ı Kûfe valiliğine getirmesi vasiyetinde bulunduğu için Hz. Osman tarafından önce Kûfe valiliğinden, bir süre sonra da uhdesine verilmiş olan Azerbaycan ve İrmîniye valiliğinden alındı. Emevî Devleti'nin kuruluşuna kadar resmî bir göreve getirilmeyen Mugire'nin Hz. Osman'ı veya Hz. Ali'yi desteklediğini gösteren herhangi bir bilgi yoktur. Hz. Osman'ın şehid edildiği günlerde halife seçilen Hz. Ali'ye birtakım tavsiyelerde bulunmuş, fakat onun görüşlerini dikkate almaması üzerine muhaliflerine katılmak için Medine'den ayrılarak Mekke'ye gitmiştir.

Hakem Vak'ası'nda çağırılmadığı halde hakemlerin toplantısına katılan Mugire, Hz. Ali'nin şehid edilmesinin ardından Muâviye'nin yanında yer aldı ve rivayete göre onun ağzından mektup yazmak suretiyle o yılın hac emriği görevini üstlendi. Aynı zamanda kayınbiraderi olan Muâviye adına Hz. Hasan'a giden elçilik heyetinde bulundu; daha sonra da Kûfe valiliğine getirildi (41/661). Bu görevi sırasında, Hz. Ali tarafından vali tayin edildiği Fars'ta direnmeyi sürdüren kendi kabilesinden Ziyâd b. Ebîh'in Ebû Süfyân'ın neşbine katılıp Muâviye'nin kardeşi ilân edilmesinde ve ardından Basra valiliğine

getirilmesinde büyük rol oynadı. Kûfe, o sıralarda Emevîler'in karşısında yer alan Hz. Ali taraftarlarının ve sürekli isyan halindeki Hâricîler'in en yoğun bulunduğu merkezi, Mugire bu karışık şehirde müsamahakâr bir politika izlemeye çalıştı. Suriyeli askerlerle yenediği Hâricîler'in üzerine ekonomik ve siyasal baskılarla bunalttığı, önceden onlarla beraber savaşan Hz. Ali taraftarlarını gönderdi; böylece Müstevid b. Ulufe liderliğindeki Hâricî isyanını kanlı bir şekilde bastırıp isyancıların tamamına yakını ortadan kaldırdı (43/663).

Muhaliflere karşı ılımlı tutumu yüzünden tenkit ve şikâyetlere mâruz kalan Mugire, görevden alınacağını anlayınca halifeye oğlu Yazîd'i veliyaht yapmasını tavsiye ederek makamını korudu ve 50 (670) yılındaki veba salgınında ölünceye kadar görevinde kaldı. Kaynaklarda Mugire'nin bir gözünün kör olduğu belirtilir. Mugiretüre'y lakabıyla anılan Mugire hitâbetiyle ünlü kişiler arasında sayılır ve Araplar'ın dört dâhisinden biri kabul edilir. Mugire b. Şu'be Hz. Peygamber'in kâtiplerindendi; ondan 130'un üzerinde hadis nakletmiştir. Bu hadislerden dokuzu Buhârî ve Müslim'de yer almakta, biri sadece Buhârî'de, ikisi de sadece Müslim'de bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hişâm, *es-Sire*?, II, 313-314, 483, 541-542; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 268-271, 313; II, 346-351; V, 34-35; VII, 7; İbn Habîb, *el-Muĥabber*, s. 20, 60, 106, 184, 302, 447; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 294-295; *el-İmâme ve's-siyâse*, I, 48-49, 142; Belâzürî, *Ensâb* (Zekkâr), XIII, 343-352; a.mlf., *Fütûh* (Fayda), bk. İndeks; Dineverî, *el-Aĥbârü'l-tuvâl*, s. 144; Ya'kûbî, *Târiĥ*, II, 156, 215; Taberî, *Târiĥ* (de Goeje), I, 1691-1692, 3070-3071, 3080-3084, 3103-3104; II, 19-20, 111-114, 173-174; İbn A'sem el-Kûfî, *el-Fütûh*, Beyrut 1406/1986, I, 421, 439; İbn Abdürabbih, *el-İĥdû'l-ferid* (nşr. Müfid M. Kumeyha - Abdülmecîd et-Terhînî), Beyrut 1407/1987, I, 77-78; V, 269; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eġâni*, VIII, 5848-5849; IX, 6417; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 488-489, 540-541; III, 77-79, 420-431; ayrıca bk. İndeks; Zehabî, *A'lâmü'n-nübelâ*, III, 21-30; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), VI, 197-199; H. Lammens, "Mugire", *İA*, VIII, 450-451.

İRFAN AYCAN

MUGİRİYYE

(المغيرية)

Mugire b. Saîd el-İclî'nin (ö. 119/737) görüşlerini benimseyen aşırı Şii fırkalarından (bk. GÂLİYYE).